

RIIGIKOGU

IV koosseis.

VI istungjärk.

127. koosolek.

13. märtsil 1931.

Sisu:

1. Päevakorra täiendamine.
2. Asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma erakorraline teadaanne.
3. Komisjonide täiendavad valimised.
4. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel.
5. Vabariigi Valitsuse ja ministereiumide korraldamise seaduse § 62 muutmise seadus — I lugemisel.
6. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 17.22 min.

Sekretäri kohal sekretär **A. Schulbach**.

1. Päevakorra täiendamine.

M. Martinson'i (põl) ettepanekul täiendatakse päevakorda 1. punktiga — komisjonide täiendavad valimised.

2. Asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma erakorraline teadaanne.

A. Laur (as): Austatud Riigikogu liikmed! Asunikkude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma nimel on mul au järgmist teatada.

Meie põllumajanduslik olukord on praegu äärmiselt raske. Näiteks maksab kartulitünder 80—100 senti. Linal hinda niisama hea kui polegi. Liha üle poole võrra odavam endisest. Samuti on piimasaaduste hinnad raskesti langenud. Püütakse oma majapidamistel hinge sees pidada kõrvalteenistustega, näiteks vedudega, kuid veod on imeodavad — 150 senti mehe ja hobuse päev. Kõige selle tagajärjel on talupidajatel oksjonid alalised nähtused.

Sarnast kurba põllumajanduslikku olukorda arvesse võttes võiks arvata, et Vabariigi Valitsus kõik abinõud, mis tema kasutuses, tarvitusele võtab, et raskustes siplevat põllumeest aidata. Kuid mis me näeme selle asemel?

Kõigepealt näeme seda, et Vabariigi Valitsus oma aja ja jõunatukese ära kulutab selleks, et saneerida mõnd erakonda ja selle erakonna mõne tegelase rahalisi asju. Nii näeme, et valitsus on pidanud tarvilikuks saneerida põllumeeste kogude häälekandjat ja nende kirjastusühisust „Ühiselu“, — selleks on viidud osa Põllutöministeeriumi „Kaja“ ruumesse. Edasi võiks märkida, et tahetakse saneerida piimaühisuste keskliitu, mis aga nii imetihedas ühenduses P. K. „Estoniaga“, sel teel, et viiakse piimaasjanduse instruktorid keskliidu võim- ning valdkonda. Ei oleks vist huvitusetu seda ära märkida, mis kirjutab tänane „Päevaleht“ selle kohta. Ta kirjutab: „Nüüd nõuab Põllutöminister, et põllumajanduse nõuande büroo vallandaks piimaasjanduse instruktorid ja vastav riiklik toetus tahetakse anda piimaühisuste keskliidule“. (V a h e l h ü ü e.) „Nagu teada, koosneb piimaühisuste keskliit mõnestkümnest P. K. „Estonia“ ümber koondunud piimaühisustest. Need piimaühingud on kõik aineliselt kas krediitide või muul teel „Estonia'ga“ seotud ja on kohustatud kõik oma saadused müüma „Estonia'le“. Keskliidu juures töötavad ka mõned instruktorid, kuid need on tegelikult vaid „Estonia“ agendid, kelle ülesandeks on, muretseda „Estonia'le“ rohkem kaubatoojaid. Selle eraäri huvides tahab nüüd Põllutöminister hävitada erapooleletut nõuande-organisatsiooni ja ühtlasi ka riigi raha anda selle eraäri kasutusse.“ Nii kirjutab „Päevaleht“.

Siis edasi ei saa meie meelde tulemata jätta ka seda enam kui imelikku eksporttapamajade saneerimist, mille kaudu üks täiesti elujõuline eksporttapamaja sulgeda tahetakse, kuna „Estonia“ eksporttapamajadele, millel võlga 160 miljonit senti, väärtus aga kõigest 63 miljonit senti, hinge tahetakse kunstlikult sisse pumbata.

Ja lõpeks kõigile neile imenähetele valitsuse tegevuses paneb krooni pähe see, kuidas tahetakse tervendada meie Põllutöministri A. Jürman'i enda finantsilist olukorda. Selle kohta loeme tänasest „Vaba Maast“ järgmist: „Nimelt on Põllutöministril A. Jürman'il „Estonia“ eksporttapamajade võlgade kindlustuseks antud 2½ miljoni senti suuruses veksligirod. Nüüd on karta, et Kommertspanga likvideerimise komisjon, kelle käsutada seisab ministri veksel, hakkab peatselt

veksli järele nõudma raha sisse. Seda on aga vaja kuskilt saada. Kuna „Estonia“ eksporttapamajadele maatulunduskapitalist saadavast laenust jätkub vaevalt Pikalaenu pangas olevate laenude katmiseks, siis on tarvis raha ministri giroga vekslit katmiseks kiire korras seakasvatajailt sisse kasseerida. Sellest seisukohast on ka uus saneerimiskava kokku seatud.“

Nii näeme, et valitsuse lühikese eakestest on juba hulk sarnaseid nähteid avalikuks tulnud, mis on mitte üksi ebasoovitavad, vaid nagu lõhnaksid mingist suurest poliitilisest korrupsioonist, sest on tarvitatud riiklikku võimu isiklikkude ja erakonna huvides. Sarnane mürgitatud poliitiline õhkkond nõuab aga selgitamist. Loodame, et Vabariigi Valitsus või Põllutöominister tarviliikud selgitused meile juba lähemal päevil annab.

3. Komisjonide täiendavad valimised.

Valitakse:

rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu P. Järve' asemele V. Uukareda (põl).

4. Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu aruandja L. Johanson.

Pealkiri võetakse vastu.

Juhataja: Jätan ära lisaeelarve osade teksti ettekandmise.

Võetakse vastu:

kulude vähendamise osas — Riigikogu, Riigikontrolli, Riigivabanduse ja riigikantselei, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kohtu- ja siseministeeriumi, Majanduseministeeriumi, Põllutöoministeeriumi, Teedeministeeriumi ja Välisministeeriumi korralised kulud; erakorralised kulud;

kulude suurendamise osas — Riigikogu, Riigikontrolli, Riigivabanduse ja riigikantselei, Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Kohtu- ja siseministeeriumi, Majanduseministeeriumi, Põllutöoministeeriumi, Teedeministeeriumi ja Välisministeeriumi korralised kulud; erakorralised kulud;

tulude suurendamise osas — korralised tulud ja erakorralised tulud.

(II osa.)

Juhataja: II osa kohta teeb rkl. Johanson ettepaneku,

kustutada lisaeelarve lõpust maksamahakkamise klausel ja lisa lõpus olev maksamahakkamise klausel võtta vastu järgmiselt:

„II.

Käesolev lisaeelarve ühes lisaga hakkab maksma avaldamisega.“

Ettepanek võetakse vastu.

Võetakse vastu lisa Eesti Vabariigi 1930/31. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 1 juurde (eripõhikirjata töötavate riiklikkude ettevõtete ja riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitalide tulude ja kulude lisaeelarved Põllutöoministeeriumi alal: riigimõisad, tapaloomadelt võetav riigi protsendimaks ja kanamunade väljaveo erimaks).

Juhataja: Lisaeelarve II lugemine on lõpetatud.

5. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse § 62 muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja J. Klement: Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse § 62-sega on antud Vabariigi Valitsusele õigus ametiasutuste koosseise kujundada oma määrustega riigi eelarves lubatud krediitide ja riigiasutuste ja teenijate koosseisu seaduses ettenähtud palganormide piirides. See volitus on antud Vabariigi Valitsusele kahe aasta peale, arvates seaduse maksamahakkamisest, tähendab kuni 1. aprillini 1931. Et aga praegu koosseisud lõplikult kujundatud ei ole, ja et uuel valitsusel, kes alles veebruarikuul ametisse kutsuti, võimalik ei ole olnud lühikese aja tõttu neid põhjalikult läbi vaadata ja koosseisude seadust Riigikogule esitada, on vajalik Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduses ettenähtud volitust pikendada, et Vabariigi Valitsusele võimalus anda koosseisusid välja töötada ja neid Riigikogule seaduseelnõuna esitada.

Üldkomisjon on eelnõu läbi vaadanud ja teinud ühe sisulise paranduse. Nimelt oli valitsuse eelnõus ette nähtud, et volitused tulevad pikendada kahe aasta peale,

s. o. kuni 1. aprillini 1933. Üldkomisjon oli arvamisel, et valitsusel küllalt võimalusi jätkub ühe aasta jooksul Riigikogule koosseisude seadusega esineda, ja seepärast tegi üldkomisjon paranduse, võttes 1. aprilli 1933 asemele 1. aprill 1932, milliseks ajaks valitsus kohustatud on esitada Riigikogule koosseisude seaduse. Muus osas on üldkomisjon Vabariigi Valitsuse eelnõuga ühinenud. Teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

M. J u h k a m (töer): Ma pean, härrad Riigikogu liikmed, teie tähelepanu siiski juhtima asjaolule, et see seadus ka üks niisugustest on, mille vastu mõned need rühmad, kes praegu koalitsioonis on, siis alati teravalt vaieldud on, kui nad koalitsioonis ei ole olnud. Ei teeks vaeva, võtta kokku terve rida stenogramme ja kirjutusi lehtedes minu sõnade tõenduseks. (V a h e l h ü ü e.) Jah, ma toon, härra Rei, midagi ka ette. Ja mis ma täna ette tuua ei jõua, seda teen edaspidi täiendavalt. Sarnaste volituste ja meie ametiasutuste tõelise koondamise vastu on alati vaieldud mitte ainult pahemalt tiivalt, vaid väga teravalt ka rahvaerakonna poolt siis, kui rahvaerakond ise oli valitsuses. „Postimehes“ on alati järjekindlalt kirjutatud pikki artikleid, et ametnikud olevat kui linnud oksal, et neil ei olevat kindlusetunnet, et ametiasutusi amputeeritavat mõttetult j.n.e. Ja nüüd, kus volitusi praeguse valitsuse poolt nõutakse, nüüd on kõik korras: ametnikud ei ole enam kui linnud oksal, neil ei ole enam mingit kahtlust ega kartust.

Huvitavad on mõttevahetused, mis tekkisid üldkomisjonis selle seaduseelnõu puhul. Valitsus esitas eelnõu ja nõudis volitusi mitte ühe, vaid kahe aasta peale. Ka härra Rei kaitses volitusi kahe aasta peale. Tähendati, et ühe aasta peale volituste andmine sisuliselt midagi ei muuda, vaid asja isegi halvemaks teeb. Halvemaks teeb — seda kõneldi koalitsiooni ridadest — selles mõttes, et kui volitused anda ühe aasta peale, siis lõpeb volituste tähtaeg just enne valimisi, ja valimisteks võidakse siis jälle selle eelnõuga laia demagoogiat teha. Ma ei olnud 3. lugemisel komisjonis, ma puudusin ühelt koosolekult ja ma ei kuulnud neid motiive, millistel peatuma jäädi ühe aasta juurde. Aga vaevalt need motiivid, mis ühe aasta vastu 2. lugemisel ette toodi, kus just suuri demagoogia võimalusi rõhutati, 3. lugemisel kõik ümber lükati. Meil on siin viimasel ajal varemgi vaidlusi olnud härrade sotsialistidega, kus nende endisi seisukohti meelde tuletatakse. Nüüd öel-

dakse sealt poolt, et teie saite meist varem valesti aru, ja et meie midagi teist ei ole öelnud kui seda, mis ütleme praegu. Kahesugused seisukohad olla lihtsalt arusaamatus. Aga ma pean meelde tuletama, et siin on vähemalt üks inimene pahemalt tiivalt, see on härra Jõeäär, kes asjast niisama aru sai nagu meiegi. Härra Jõeäär vaidles veel üldkomisjonis sellele eelnõule teravalt vastu ja ütles, et tema seisukoht on niisamasugune nagu ennegi. Et praegu kaks sotsialisti valitsuses, see ei tohi midagi muuta. Siis läks kära lahti. Algasid vaidlused härra Jõeääre ja härra Rei vahel, kas on volituste andmine valitsusele ametiasutuste koondamiseks põhimõttelik küsimus. Härra Jõeäär jäi selle juurde, et see on põhimõttelik küsimus, kuna härra Rei leidis, et see olla puhtpraktiline küsimus, põhimõttega ei olla siin midagi tegemist. Ka üldkomisjonis tähendati, et see viis, kuidas meie ametiasutuste koosseisud kindlaks määratud, on osutunud mittepraktiliseks. Sellegipoolest, et meie omaaegsed valitsuseasutuste koosseisud olid väga suured, ja nende ülesanded on muutlikud. Põllutööstusministeri ülesanded näiteks lähevad aasta-aastalt vähemaks, mõnes teises kohas aga võibolla oleks tarvis koosseise suurendada. Täitsa püsivate koosseisude juures aga ei ole võimalik koosseisusid reguleerida, nii nagu see otstarbekohane oleks. Ja ka härra Rei pidi tunnistama, et ka temal täitsa püsivatesse koosseisudesse suurt usku ei ole. See põhimõttelik või mitte põhimõttelik seisukoha muutmine pahemalt tiivalt on igatahes teatud väärtus.

Välisminister J. Tõnisson: Austatud Riigikogu liikmed! Selle seaduseelnõu esitamine on esile kutsutud vajadusest, lõpule viia valitsuseaparaadi ümberkorraldamise töö, mis on eelmiste valitsuste ajal algatatud, aga mitte veel läbi viidud. Mis puutub aga selle seaduse käsitamise, siis on Vabariigi Valitsuses ühemeelselt seisukohale asunud, et valitsuseaparaadi ümberkorraldamisel ja lõplikul väljakujundamisel tahetakse selle eest hoolitseda, et selle seaduse käsitamine mitte ei muutuks kuidagi ametnikkude tuulutamiseks mingisugustel kõrvalistel motiividel. Ainuüksi valitsuseaparaadi töö edukuse, kulude kokkuhoiu ja kogu riigielu korraldamise huvi peab mõõduandev olema. Selle seaduse käsitamise viis, ta teed ja meetodid on tähtsamad kui üldine volitus. Kuid ilma selle volituseta ei saa pooleliolevat tööd mitte lõpule viia. Nõnda ei ole mitte põhjust kartust avaldada, nagu võidakse selle seaduse tarvitamisel kuidagi viisi sihilikult talitada ametnikkude suh-

tes. Kõik sarnased kaalutlused on aluse-
tud. Tuldagu etteheidetega alles siis, kui
mingisuguseid tõendusi tegelikust elust
leitakse, et Vabariigi Valitsus ei jää usta-
vaks sellele ülesseatud töö viisile ja sihile.

J. K l e s m e n t (stp): Austatud Riigi-
kogu liikmed! Rkl. härra Juhkam pidas
võimalikuks öelda, et selle seaduse puhul
olevat sotsialistidel mingi ümberhinnang
toime tulnud, ja ümberhinnangu tõttu ole-
vat ka selle eelnõu pooldamine meie poolt
võimalikuks leitud olema. Kõigepealt
pean ütleva seda, et Vabariigi Valitsuse
ja ministeeriumide korraldamise seaduse
arutamisel tõepoolest meie rühma esinda-
jad vastavas komisjonis — selle komis-
joni liikmed olid meie poolt rkl. Rei ja
mina — üldiselt skeptilisel seisukohal
olid. Peamotiivid seaduse kaitsjail olid,
et selle seaduse vastuvõtmine võimalda-
vat suurt kokkuvõtet, ja selle seaduse
tõttu olevat võimalik riigiaparaati tuge-
vasti kokku tõmmata. Meie sellesse ei
uskunud, vaid ütlesime, selle seaduse võib
vastu võtta, aga kokkuvõtet lootusesse,
mida seaduse kaitsjad peamotiiviks pida-
sid, ei saa uskuda, see ei ole reaalselt põh-
jendatud. Meie juhtisime tähelepanu sel-
lele, et selle eelnõu vastuvõtmine toob
kaasa mõningaid halbtusi, kuna paremusi
vähemalt selles ulatuses, nagu eelnõu
kaitsjad ennustasid, olla ei saa. Tegelik
elu on näidanud, et see, mida meie tol ajal
ette ütlesime, on täide läinud. Et seitsme
ministeeriumi seadusega suurt kokku-
hoidu oleks saavutatud, seda ei ole näi-
danud praktiline elu. Seadus hakkas
maksma 1929. aasta aprillikuul, osaliselt
1. juulil. Järgmisel 1930./31. eelarve-
aastal oli aga ametnikkude palgakrediit
vähenemise asemel tublisti tõusnud. Kui
meie tulevase eelarve-aasta palgakrediiti,
mis eelmise valitsuse poolt kokkuseatud
eelarves nõutud, võrdleme selle aja palga-
krediidiga, kus 7 ministeeriumi seadust
ei olnud, siis näeme, et meie ei ole saavu-
tanud kokkuvõtet. Lootused, mis selle
peale pandi, millest väga palju kõneldi, ei
ole täide läinud, vaid täide läinud on see,
mida meie tol ajal ütlesime, nimelt, võime
eelnohu vastu võtta, aga ärme usume sel-
lesse, et see seadus suurejoonelist kokku-
hoidu toob, nagu seaduse kaitsjad tol kor-
ral ütlesid.

Asume nüüd päevakorras oleva § 62
vaatlemisele ning vaatame kõigepealt selle
tekkimise ajalugu. Härra Juhkam vaid-
les siin täna selles paragrahvis ettenäht-
tud tähtaja pikendamise vastu ja leidis,
et see ei ole otstarbekohane. Ministeer-
iumide korraldamise seaduse eelnõu esi-
tati selle Vabariigi Valitsuse poolt, kust

osa võtsid ka tööerakonna inimesed. Sel-
les eelnõus oli praegune § 62 § 18-es. Mis
oli siis selles § 18 öeldud? Oli öeldud, et
Vabariigi Valitsusele antakse võimalus
koosseise korraldada oma määrustega ilma
igasuguse tähtajata. Tähendab, valitsuse
ettepanek oli sarnane, et anda Vabariigi
Valitsusele jäädavalt õigus oma äranäge-
mise järgi koosseise määrata.

Komisjon asus eelnõu läbivaatamisele
ning töötas selle ümber, sest nagu teada,
esitati see eelnõu väga puudulikult, see oli
üldse vast kõige puudulikum eelnõu, mis
Vabariigi Valitsus esitanud Riigikogule.
Riigikogu komisjonis 18. aprillil 1928
teatas komisjoni liige Rei, et tema aru-
saamise järgi praegu kõne all olev para-
grahv sel kujul, nagu valitsus esitanud, ei
ole kooskõlas põhiseaduse § 58. Ta juhtis
sellele tähelepanu, et põhiseaduse järgi
määratakse koosseisud seadusega, kuid ta
lisis sinna juurde, et kuigi tema arusaam-
ise järgi § 18, sama, millest praegu jutt,
põhiseaduse § 58 nõudele täiesti ei vasta,
saab ta siiski aru, et teataval ülemineku-
ajal on tarvilik, et valitsusele ajutiselt
nõutud volitused antakse. Rkl. Rei ette-
panek oli — vormuleerida see paragrahv
nõnda, et see volitus mitte jäädav ei oleks,
nagu valitsus nõudis, vaid teatava aja
kestev. Ja aruandja rkl. Soots vormu-
leeriski neil alustel ettepaneku, kus täht-
aeg määrati kahe aasta peale. Loomu-
likult tol korral ei võinud ükski komisjoni
liige öelda, mispärast just kaheaastane
tähtaeg määrati.

Terve selle seaduseelnõu juures oli
põhimotiiviks see, et see seaduseelnõu
on ainult raamiseadus, ja sellele pidid
järgnema täiendavad seadused, mis täp-
selt pidid ära määrama valitsuseasutuste
töö ja valitsuseasutuste töökorra. Neid
eelnohusid valitsus tol ajal ei esitanud,
vaid öeldi, et need on selle seaduse loo-
mulik järg, nad tulevad omalajal, ja jäeti
maksma ajutiselt veneaegsed seadused
üksikute ministeeriumide kohta — учре-
ждения министерств. (V a h e l h ü ü e.)
Kuid kahjuks terve selle aja jooksul, mil
see seadus maksmas on, see on 1. april-
list 1929 osaliselt ja 1. juulist 1929 täiel
määril, selle aja jooksul ei ole Vabariigi
Valitsus esitanud Riigikogule vastuvõt-
miseks neid täiendavaid seadusi, mis sel-
lele seadusele järgnema oleksid pidanud.
Seadused, mis üksikute ministeeriumide
asjaajamise korra, ministeeriumide töö
ja riigiametnikkude, alates ministri abist
ja lõpetades kõige viimse ametnikuga,
töö täpselt ära määrama peavad, on seni
esitamata. (V a h e l h ü ü e.) Härra Juh-
kam, ma ei ole öelnud, kas meie selle esi-
tame, ja minu käest ei võigi seda nõuda,

sest see on valitsuse asi. Üks motiiv, miks § 62 vastu võeti, oli see, et meil praegu ei ole seadusi, mis riigiasutuste tööd täpselt ära määravad, ja siis peaks valitsusel üleminekuajal õigus olema koosseise korraldada. Selle õiguse alusel on valitsusel kergem ministriumide seadusi kokku seada. Kuid mis on siis võrreldes 1929. aastaga muutunud? Mitte midagi ei ole muutunud. Vabariigi Valitsus ei ole esitanud täiendavaid seadusi. Konstateerimise komisjonis ja ka siin, et mitte sel teel ei saa riigiasutusi koondada, et lastakse ainult ametnikke lahti, vaid riigiasutuste koondamise peaprintsiip seisab selles, et ametiasutuste asjaajamine ümber korraldatakse. Asjaajamine ametiasutustes sünnib Vene seaduste põhjal, ja oleks tarvilik, et ministriumide töö korraldamiseks pandaks maksma omad seadused. Ainult töö lihtsustamise ja töö ümberkorraldamise läbi on võimalik läbi viia ametiasutuste ümberkorraldamist, ei saa aga lasta ametnikke lahti, kui töö jääb endiseks. Just töö reorganiseerimine on alus, mille põhjal võib koosseise korraldada. Aga siamaani vastavaid seadusi esitatud ei ole.

Kui Riigikogu on asunud sellele teele, et valitsusele andis volituse kahe aasta peale, tuleb praegu seda tähtaega pikendada, kuna vahepeal pole midagi muutunud. Vastavaid seadusi vastu võetud ei ole, ja on päris selge, et tulevad anda valitsusele volitused edaspidi, mille põhjal oleks võimalik valitsuseasutuste ja ministriumide koosseise korraldada ja tarvilikke seadusi koostada.

Konstateerin veel kord, et valitsuse ettepaneku ja komisjoni ettepaneku vahe seisis selles, et valitsus nõudis, et anda valitsusele jäädavalt vabades koosseise koondada. Aga Riigikogu komisjon kärpis seda ettepanekut ja andis valitsusele volituse kahe aasta peale, et selle aja jooksul oleks võimalik valitsusel välja töötada vastav eelnõu riigiasutuste töö korraldamise kohta. Koosseisu seadust ei ole endine valitsus kokku seadnud, uus valitsus ei ole seda pärinud eelmiselt valitsuselt. Minu arvamise järele tuleks ministriumide töökorralduse seadus Riigikogule enne esitada, kui koosseisude seadus. Ministriumide töökorralduse seadusele peaks alles järgnema koosseisude seadus. Aga ei üht ega teist seni kokku seatud ei ole. Kas tahab keegi öelda, et praegu, veebruarikuu keskel, ametissekutsutud valitsus peaks esitama Riigikogule 1. aprilliks terve riigi ametiasutuste töökorraldamise ja koosseisude seaduse! Minu arvates oleks sarnane nõudmine täiesti absurd ja võimata. Kui ta seda

teeks, siis peab ta esitama sarnase eelnõu, mille eest ta kuidagiviisi vastutust kanda ei saa. Meil öeldi üldkomisjonis väga lihtsalt, et mis siis on, valitsus on võtnud üldiselt omaks vana valitsuse eelarve, seal on palgakrediit sees, kirjutatagu sealt koosseisud maha ja esitatagu Riigikogule. Aga, austatud Riigikogu liikmed, kas siis selles seisab seaduseandlik töö? Kas niiviisi ettevalmistatud seadusi tahab Riigikogu valitsuselt? Kui valitsus omaks tunnistas eelarve § 1, palgaparagrahvi eelmise valitsuse poolt esitatud kujul, siis ei tähenda see, et ta täiel määral peab ka koosseisud sisuliselt omaks võtma. Igal ajal võib ta neid koosseise muuta, mõnda kohta vakantseks jätta, osa summasid välja andmata jätta, see õigus peab valitsusel olema. Aga et ühe, poolteise kuu jooksul ükski valitsus, isegi ükski minister oma ressooridesse suudaks täpselt süveneda, nii et ta oma koosseise suudaks parlamendi ette tuua, sarnast võimalust ei ole, ja seda keegi valitsuselt nõuda ei saa. Aga veel rohkem — seda üheltki ministrilt nõuda ei saa, et ta poolteist kuud ametis olles saaks nii fenomenaalne olla, et ta täpselt oma ressoori koosseisu saaks Riigikogule esitada, mis jäädavalt maksma võiksid jääda, niivõrt, kui meil üldse seadused jäädavad on. Seepärast on valitsusel täielik õigus nõuda, et talle need volitused, mis enne Riigikogu poolt antud, saaksid pikendatud.

Võib kahelda, kas üldse oli otstarbekohane, et valitsusele sarnased volitused anti. Mina olin üks komisjoni liikmetest, kes tol korral ütles erikomisjonis, et sellega meie asetame riigiteenijad väljapoole riigiteenijate seadusega loodud seisukorrad, et meie kaitse neilt ära võtame. Seda kriipsutasin tol korral alla. Meie konstateerime aga siiski, et teatavas ajajärgus on tarvis neid volitusi anda. Selle üle võib ju üldse vaielda ja öelda, et ei ole õige sarnaseid volitusi valitsusele anda, et koosseisude äramääramine võiks sündida ainuüksi seadusega. Sellele seisukohale võib asuda. Aga kui Riigikogu on kord öelnud, et ta need volitused annab Vabariigi Valitsusele teatava aja peale ajutiselt, siis praegune olukord ei ole karvaväärtni muutunud 1928. a. olukorrast, ja ei või kuidagiviisi öelda, et praegu oleks tulevane töö rohkem selge kui tol ajal.

Üldkomisjon oli arvamisel, et Vabariigi Valitsusel ühest aastast jätkub selleks, et ta vastavad eeltööd teeb üksikute ministriumide korraldamise seaduste väljatöötamiseks ja maksapanemiseks, ja ühe aasta jooksul võib enam-vähem täpsed koosseisud Riigikogule esitada.

Praegune valitsus ei ole pärinud eelmiselt valitsuselt koosseisude seadust, ei

ole isegi selle kokkuseadmisele asutud. Ma ei taha siin eelmisele valitsusele etteheiteid teha. See töö ei ole kerge. Fakt on see, et koosseisud ei ole esitatud, ja seda praegune valitsus seaduses ettenähtud tähtajaks esitada ei saa. (V a h e l h ü ü e.) Rkl. Kask, ma ei kujuta seaduseandlust ette niimoodi, et täna anname ühe seaduse ja seda peame tingimata aasta pärast muutma. (V a h e l h ü ü e.) Aga, härra Kask, eelarve on ju ajutine seaduseandlik akt. Ma arvan, et meie ei hakka teoretiseerima. Eelarve ei ole sisult üldse seadus, vaid valitsemise akt, mida teostab parlament. Tänavu aastal on eelarves ühed koosseisud ja tuleval aastal teised koosseisud. Kui meie aga tahame maksa panna seaduse pikema aja peale, siis peab seda põhjalikult läbi kaaluma. Eelarve kestab aga ainsa aasta. Eelarvega ei saa koosseisude seadust maksa panna. Sellepärast mulle näib, et üldkomisjoni ettepanek täiesti põhjendatud on. Härra Juhkami etteheide selle kohta, nagu oleksid sotsialistid oma põhimõtteid muutnud ja ümber hinnanud, ei ole aga absoluutselt põhjendatud. Ma kordan veel kord, mina olen üks neist inimestest, kes ministerruumide korraldamise seaduse komisjonis pea kõikidest koosolekutest osa võttis, ja mina vaatasin läbi kõik protokollid, kuid ei leidnud, et meie üldiselt valitsusele kõnealolevate volituste andmise vastu oleme olnud. Küll aga meie oleme selle vastu olnud, et jäädavalt see õigus valitsuse kätte anda, ja meie nõuame tähtaja piiramist. Praegu on olukord aga just seesama, kui tol ajal oli, ja seepärast arvan, et pikendamine on loogiline järg sellele seadusele, mille 1929. a. Riigikogu vastu võttis. Meie tahame loota, et ühe aasta jooksul Vabariigi Valitsus Riigikogule koosseisude seaduse esitab ja välja töötab riigiasutuste töö korraldamise seaduse.

A. Rei (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Praeguse valitsuse ajal on „Tema Majesteedi opositsioon“ oma osad nii ära jaotanud, et parempoolne osa opositsionist tulistab põllumeeste kogude rühma ja seletab, et põllumeeste kogude rühm on maa huvid jalge alla tallanud, kuna tööerakond igal sündsäl ja sündmata juhusel avaldab rõõmu selle üle, et sotsialistid on ümber õppinud, mida härrad tööerakondlased loevad oma kohuseks kinni naelutada. Pean ütleva, härrad, teie teete oma ülesande liiga kergeks. Meil pole midagi selle vastu, et teie meid arvustate. Kui härra Juhkam oma kõnes ütles, et tema võib terve rea stenogrammide abil näidata, kuidas meie käesoleva seaduse suhtes oleme asunud ristivastupidisel seisukohal, siis hüüdsin ma koha pealt vahele

ja palusin härra Juhkamit, et tema vähemalt ühe niisuguse stenogrammi ette loeks. Kahjuks ei toonud aga härra Juhkam ühtki sarnast stenogrammi ette. Mina vaatasin ka stenogrammid järele ja ei leidnud mitte midagi, mis oleks härra Juhkami sõnu kinnitada võinud. Selle vastu aga aruandja praegu Riigikogu liikmena tutvustas meid siit kõnetoolilt asja käiguga komisjonis, kus küsimust kahe aasta eest arutati, ja selgus, et tähendatud komisjonis just mina tegin ettepaneku, et senikauaks, kui koosseisud pole lõplikult välja kujunenud, antakse valitsusele õigus koosseise kujundada selle eeldusega, et hiljem Vabariigi Valitsus peab esitama uued koosseisud Riigikogule kinnitamiseks. Nii et meie ei ole midagi ümber õppinud. (V a h e l h ü ü e.) Öeldakse — härra Jõeäär vaidles vastu. See oli tema isiklik seisukoht, aga et meie, sotsialistlik rühm, oleksime ümber õppinud, selle kohta ei ole midagi ette toodud. See jutt suurest hulgast stenogrammidest oli samasugune kergekäeline viipamine, nagu eilne jutt kolmest sendist. Räägiti kogu aeg — 3 senti, 3 senti, aga kui lugupeetud tööerakonna esimehelt küsiti tõendusi, siis jäädvi vastus võlgu. Kui teie meid arvustada tahate, siis, olge lahked, arvustage, — meie nahk ei ole mitte nii hell, kuid ärge tehke oma ülesannet nii kergeks, vaid valmistage paremini ette, koguge andmeid ja tõendusi ja tulge vaid siis välja. Mis ümberhindamisse puutub, siis peab ütleva, et just tööerakond oma hariliku kombe järgi on ka selleski küsimuses oma seisukohti järjest muutnud ja ümber hinnanud. Ma tähendasin juba koha pealt vahele, et kolme aasta eest, kui ministerruumide korraldamise seadust komisjonis arutati, siis Tõnisson'i valitsuse kohtuminister härra Kalbus kaitses komisjonis seisukohta, et koosseisude korraldamine peaks üldse kuuluma valitsuse võimkonda kui alaline, püsiv ja jäädav õigus. Kui praegune eelnõu eelmineval nädalal komisjonis oli, siis rääkis härra Juhkam, — olevat ju päris selge, et kahe aastaga valitsus ei jõua koosseisusid valmis teha. Aga natukese aja pärast võttis sõna härra Kalbus ja ütles, et kolme nädalaga saab valitsus selle asjaga väga hästi hakkama, mispärast käesolev eelnõu tuleks tagasi lükata. 1. aprillini on veel kolm nädalat aega, selle aja jooksul olgu koosseisud kokku seatud ja Riigikogule esitatud. See oli ju võibolla teatav poliitiline mäng. Kui aga nüüd tööerakondlased tulevad sel puhul meile ette heitma, et meie olevat oma seisukohti ümber hinnanud, siis on seesuguste etteheidete tegemine meile tööerakonna poolt vähemalt ettevaatamata.

Ometi pidi praegune valitsus esimesest päevast peale asuma kibedale tööle, et riigi eelarve eelnõu läbi vaadata ja seal tarvilikke parandusi teha. Selle suure töö kõrval kolme nädala kestel ka riigiasutuste koosseisud läbi vaadata, mille koostamiseks oli eelmisel valitsusel ligi 1½ aastat aega, kes aga selle töö siiski tegemata jättis, seda ei saa ometi valitsuselt nõuda. Igatahes on teil küll kõige vähem õigust praegusele valitsusele etteheiteid teha, et see kolme nädala kestel ei suuda seda tööd ära teha. Aga komisjonis ometi tehti teie poolt ettepanek, et käesolev volituste pikendamise seadus lükataks tagasi, see tähendab, — et praegune valitsus ronigu kas või nahast välja, aga esitagu 1. aprilliks koosseisude seadus Riigikogule. (V a h e l h ü ü e.) Igatahes Teie toetasite väga vahvalt seda ettepanekut.

Mis puutub praegu ettepanud tähtaajasse, siis härra Juhkam rääkis, et praegust tähtaega olevat motiveeritud sellega, et ei oleks väga sobiv enne Riigikogu valimisi hakata keerulist koosseisude seadust arutama. Mina isiklikult teeksin II lugemisel tähtaja suhtes teistsuguse ettepaneku puhtpraktilistel kaalutlustel. Praeguse ettepaneku järgi praegune valitsus peaks esitama koosseisude seaduse 1. aprilliks 1932, see tähendab — koosseisude seaduse lõpliku kaju andmise töö langeks märtsikuu peale. Meie teame aga, et märtsikuul on iga aasta Vabariigi Valitsus ja Riigikogu väga kibedalt ametis eelarve arutamise ja sellele tuleb tuleval aastal veel see moment lisaks, et tuleval kevadel Riigikogu lõpetab oma tegevuse. Kuidas meie ka ei püüaks Riigikogu tööd paremini korraldada, siiski peame sellega arvestama, et siiski väga palju seaduseandlikku tööd kuhjub Riigikogu viimaste nädalate ja päevade peale. Kui valitsus peab koosseisude seaduse esitama Riigikogule 1. aprilliks 1932, siis lisaksime meie sellega valitsuse suurele töökoormatusele märtsikuul 1932 veel lisaks juurde ühe väga suure töö. Aga ometi teame meie, et enne 1. aprilli 1932 läheb Riigikogu lõplikult laiali, nii et käesolev Riigikogu ometi seda eelnõu enam läbi vaatama ei saa hakata. Mis mõte ja otsustarve on siis koormata valitsust sel ajal, kui tal isegi suur töökoorem kaelas, ühe suure tööga, mis selles Riigikogus enam ei saa arutusele tulla. Seepärast on päevaselge, et 1. aprill ei ole õnnelikult valitud tähtaeg. Kas jätta 1. aprill või 1. juuli, see on praktiliselt täitsa ükskõik. Puhtpraktilistel kaalutlustel tuleks seega tähtajaks määrata mitte 1. aprill, vaid 1. juuli.

M. J u h k a m (töer): Härrad Riigikogu liikmed! Kui Välisminister kinnitas, et selle seaduse vastuvõtmisel ei olevat mingit hädaohtu, et siit peale ei võetavat ette mingit tuulutust ja huupi vallandamist, siis minu arvates selle seletuse ja kinnitamise väärtus on niisama suur ja väike, nagu iga valitsuse seletus sarnasel puhul. Ei suurem ega vähem. Ei saa keegi öelda, et eelmine valitsus oleks vallandanud või tuulutanud huupi. Et siit peale maksma pannakse absoluutne õigus ja vallandamisega ülekohut ei tehta, kui seda tahate uskuda, siis uskuge. Meie aga nende hulka ei kuulu.

Aruandja seletab, et peapõhjus või peavajadus seaduse vastuvõtmiseks olevat see, et eelmine valitsus ei ole koosseise lõplikult välja töötanud, ja järelikult praegune valitsus ei või jõuda kuu ajaga neid lõplikult välja töötada. Jah, kui see nii oleks! Aga see ei ole nii. Ma kriipsutan veel kord alla, et praegune valitsus tahtis volitust kaheks aastaks, ja valitsuse esindaja ütles komisjonis selge sõnaga, et lähematel aastatel vaevalt üldse püsivaid koosseise saame. Tema seletas ka, miks seda ei saa. Ta tõi ette kõige mõjuvama väitena, et viimased kuud olevat näidatud, kui puudulikult laekuvad meil sissetulekud, need olevat väga langenud. Kui lood nii on, ütles tema, olevat loomulik, et palju väikesemate sissetulekutega ei saa ülal pidada suurt aparati. Loomulikult tulevat ametnikkude aparatit kujundada sellekohaselt, kuipalju meil võimalik ja raha on. See oli Majanduseministeeriumi seletus üldkomisjonis. Ja kui lugu nii on, siis härra Välisministri jutt, et tuulutamist ette ei võeta, ei klapi Majanduseministeeriumi seletusega. Seepärast ei saa anda härra Välisministri seletusele mingit tähtsust. Kui sissetulekud peaksid laekuma tõepoolest nii halvasti, nagu Majanduseministeeriumi esindaja seletas üldkomisjonis, siis ei ole ka praegusel valitsusel teist teed, kui et ta peab koosseise tuulutama. Ma tarvitan siin sama sõna, mis varem tarvitatud. (V a h e l h ü ü e.) Aga kus need kõrvalised motiivid varem olid? Tooge need ette. (V a h e l h ü ü e.) No jah, igaüks mäletab, et mitte ainult selle seaduseelnõu juures, vaid iga ümberkorraldamise juures on olnud kära suur: ametnikud ei ole kindlustatud, nad on kui linnud oksal, neid loobitakse välja. Kui tahame õiglased olla, siis peab ütleva, et tõepoolest mitte ükski teie ridadest ei ole seda räägitud, vaid ka rahvaerakonna mehed ja lehed on selles teile alati kaasa aidanud. (V a h e l h ü ü e.) Julgen öelda, et ka eelmisel valitsusel ei olnud tahet tuulutada. Kunagi endine Riigivanem

härä Strandman ütles, et 1.000 ametnikku vallandada ei ole eriline kunst, sootuks keerulisem on, mis need 1.000 ametnikku, kes vallandatud, tegema hakkavad. Kui tahame õiglased olla, peame tunnustama, et eelmine valitsus sellega on arvestanud. On püütud koondada nii, et täitmata on jäetud vakantkohad, on vallandatud nõrgad ja pensionileminevad ametnikud. Arvan, et sel teel see koondamine ka edasi läheb. Ei arva, et 500 või 1.000 ametnikku paugupealt lahti lastakse, nii halval arvamisel ei ole mina ka praegusest koalitsioonist.

Härä aruandja ütleb, tema oma mõtteosalistega olevat vaieldud seitsme ministeeriumi seaduse vastu. Nüüd olevat tõestunud, et seitsme ministeeriumi seadus ja sellele järgnenud kokkutõmbamine ja ümberkorraldamine ei ole andnud mingeid tagajärgi. Pean ütleva, et siin ei ole asjad nii, nagu aruandja neid seletada tahtis.

Kõigepealt ükski ametiasutuse ümberkorraldamine ei anna tagajärgi korra pealt, sellel silmapilgul, mil see ette võetakse. On tuntud tõsiasi, et isegi üheaastane kaitseväeteenistuse seadus nii Prantsusemaal kui ka meil ei andnud kohe suurt kokkuhoidu. Meil oli aga inimesi, kes arvasid, et see kohe väljaminekuid vähendab. Väljamaal on juhtumisi, kus üheaastane teenistuse seadus esialgul on nõudnud suuri lisakulusid. (V a h e l h ü ü e.) Meil, kui see seadus maksma pandi, tehti pingutusi, et endise eelarve piirides ümberkorraldus läbi viia ja mitte lasta eelarvet tõusta. Prantsusemaal üheaastane teenistuse seadus nõudis lisakulusid. (V a h e l h ü ü e.) Ma kõnelen selleks, et näidata, et ümberkorraldused isiklikus koosseisus ei anna kohe tagajärgi. Huvitav aga, et üldkomisjonis Majanduseministeeriumi esindaja ütles, et algades 1925. a. olevat 1930. a. esimene aasta, kus ametnikkude kokkutõmbamine on andnud kokkuhoidu 1.400.006 krooni. Järelikult kui aruandja kinnitab, et mingit kokkuhoidu ei ole saavutatud, siis ministri abi kõneles üldkomisjonis teist keelt. (V a h e l h ü ü e.) Kannan täpselt ette, mida ministri abi ette kandis, ja senikaua kui neid andmeid ümber lükatud ei ole, tuleb neid uskuda. Edasi ütleb aruandja, et meil oleks pidanud juba olema ministeeriumide seadus. See tähendab, seadus, mis iga ministeeriumi töö täpselt ära määrab. Ja järelikult kui seda seadust ei ole, siis olevat selge, et ilma volitusega läbi ei saa, ning selle andmine olewat paratamata. Ma ütlen otsekohe, mu härrad, et ma ei ole uskunud absoluutseid, püsivaid koosseise. Ma ütlesin seda juba

siis, kui seitsme ministeeriumi seadust arutasime, ütlen seda nüüd ja ütlesin ka üldkomisjonis. Ma tahaksin oma väidet järgmisega põhjendada. Võiks tuua näiteid teistest riikidest, kus on püsivad koosseisud maksma pandud, aga tagajärg on olnud niisugune, et tegelikult on tulnud neist loobuda. Kuidas oli lugu näiteks Venemaal, seda teame väga hästi. Venemaal olid püsivad koosseisud. Aga juba enne ilmasõda selgus, et neid tuli alatasa muuta. Ja kui mõned ministeeriumid hakkasid kodifitseerima oma koosseise, siis selgus, et kaustikud, kuhu muudatused sisse kanti, olid suuremad kui koosseisud ise. Sellepärast, et juba ammu enne ilmasõda elu arenes väga kiiresti, ja sellest olid tingitud ka koosseisude muudatused. Kui võtame näiteks viimased paarkümmend aastat, siis näeme, et tehnika on väga kiiresti arenenud. Kus olid varemalt raadio-telegrafistid? Või võtame meie Põllutööministeeriumi. Selle ministeeriumi töö oli varem sootu teistsugune kui praegu, ja 5 aasta pärast ei hakka keegi õigustama, et Põllutööministeeriumi koosseis olema niisugune kui tänapäev. Siit peaks olema vististi selge, et meie võime teoretiseerida ja kõneleda absoluutsetest koosseisudest, aga mul on julgust ka praegu otse välja öelda, et mina niisuguseid koosseise ei usu. Jutt püsivatest koosseisudest tuleks jätta, sellest vististi midagi välja ei tule.

Ja nüüd siis ministeeriumide seadused. Ministeeriumide seadustest võib kõneleda tõsiselt ainult siis, kui on lõplikult välja kujunenud ministeeriumid, nende ülesanded ja töö, aga sellest meie vaevalt ka praegusel silmapilgul kõneleda saame. Võtame näiteks kas või jälle Põllutööministeeriumi. Kui tema ülesanded praegu täpselt ära määrataks, siis juba aasta pärast on tarvis seda uuesti korraldada. Praeguse koalitsiooni loomise ajal taheti üht õige suurt muudatust kahes ministeeriumis ette võtta, üht tervet haru ühe ministeeriumi juurest teise juurde üle viia. Need näited tõendavad, et ministeeriumide seadused jäävad tegelikult vististi lähemal ajal välja andmata. Vaevalt ka praegune valitsus tõendada julgeb, — ükskõik kui pika aja peale meie volitused vastu võtame — et ta esitada suudaks niihästi ministeeriumide seadused kui ka püsivad koosseisud.

J. K l e s m e n t (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Ma ei saa lõpuks enam aru, härä Juhkam kõneles siin üht, komisjonis ühes härä Kalbus'ega aga teist. Praegu ütleb härä Juhkam siit kõnetoolilt, et tema arvates tuleks jutt jätta pü-

sivatest koosseisudest. Ta ütleb, et volituste pikendamist ta ei taha ja koosseisude seadust ka ei taha. Kui härra Juhkam ütleb, et jutt püsivast koosseisu seadusest tuleb jätta, siis ei oska loogiliselt aru saada, mida tahetakse. (V a h e l h ü ü e.) Härra Juhkam kõneles sellest, et meie ei saa välja töötada ministeriumide seadust, sest meie ministeriumide töö on välja kujunemata. Härra Juhkam peab ometi teadma, et meie ministeriumid ei tööta ilma seaduseta, nad töötavad Vene seaduse alusel. Kui meie ministeriumid töötaksid ilma igasuguse seaduseta, siis võiks sarnast kahtlust avaldada, et meie ei saa kergesti teha ministeriumide seadust. Aga nii skeptiline olla ja öelda, et meie omale uut ministeriumide seadust ei saa, on minu arvates põhjendamata. Mina ei tea, mis valitsuses selle kohta arvatakse, aga minu arvamise järgi tulevad need eeltööd teha ja vastavad seadused esitada. Ma ei kujuta üldse omale ette, et saaks koosseisude seadust esitada, kui ministeriumide töö ei ole lõplikult reguleeritud. (V a h e l h ü ü e.) Seda teeb valitsus. Ma tahaksin uskuda, et valitsus seda tegema hakkab. Öelda aga, et seda teha ei saa, see ei ole minule arusaadav.

Härra Juhkam peaks teadma, et tööerakond on alati olnud selle poolt ja on oma programmi üles võtnud, et riigiametnikkude arvu tuleb vähendada, ja sealt poolt on ikka öeldud, et tuleb koondada. Täna aga tuleb härra Juhkam ja ütleb, et ei tohi koondada. (V a h e l h ü ü e.) Härra Kask, kas Teie tahate tagasi ajada, et Teie erakond on üks neist olnud, kes öelnud, et meie riigiametnikkude arv suur on. (V a h e l h ü ü e.) Kahtlemata, aga härra Juhkam räägib, et see seadus võimaldab riigiametnikkude koondamist ja on sellepärast selle vastu. Mina sellest aru ei saa, sest öeldakse üksteisele vastukäivat, ja raske on aru saada, mida just tahetakse öelda. Mina isiklikult ei ole seisukohal olnud, et riigiametkonna koondamisega eriti suurt kokkuvõtet saaks. Meil peab teatav riigiparaat olema. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei oska keerutada, mul ei ole selleks annet. (V a h e l h ü ü e.) Ma ei tea, mis moodi ma peaksin veel kord põhjendama, missugused tõendused peaksin esitama. Meie oleme öelnud, et need volitused tulevad anda ajutiselt. Praegune valitsus ei ole pärinud oma eelkäijalt koosseisude seadust. Mulle ütles praegu härra Majanduseminister, et koosseisude seadust ei ole, tähendab see on õige. Samuti ei ole eelmine valitsus välja töötanud riigiasutuste töö ümberkorraldamise seadust. Nüüd ütleb härra Juhkam veel, et mina olevat öelnud, et seitsme ministeriumi

seadus ei ole andnud tulemusi. Mina ütlesin, et seitsme ministeriumi seadus neid tulemusi ei andnud, mida algatajad lootsid, et selle seaduse alusel saame riigiparaati kokku tõmmata, mida tol korral ka tööerakond alla kriipsutas, — täna räägitakse teist asja — see ei ole toime tulnud. Kui öeldi, et olevat saavutatud 1.000.000 krooni kokkuvõtteid, siis ei ole mina neid andmeid kontrollinud, kas need on õiged või mitte. Kui meil tänava aastal ametnikkude arv on vähenenud, siis ei ole see tulnud seitsme ministeriumi seaduse arvel. Kui tahate ametnikkude vähenemist seletada ministeriumide korraldamise seaduse arvel, siis jätkke see motiiv — seda ei näita tegelik elu. See oli muu seas ka tööerakonnal neljanda Riigikogu valimiste eel üheks trumbiks — meie panime seitsme ministeriumi seaduse maksma ja hoidsime kokku. Kuid ma rõhutan veel kord, kokkuvõtteid sellega te ei saavutanud. Kui meie tol korral skeptilisi arvamisi avaldasime, siis on need päevavalgele nüüd tulnud, ja mitte ainult meie ridadest, vaid ka mujalt on öeldud, et see oli võrdlemisi halb seadus. Aga nüüd on ta maksma pandud, teda ei saa enam päeva-pealt muuta. Nii et minu arvamise järgi härra Juhkami etteheide minule, et mina olevat opereerinud valeandmetega ja keerutanud, ei ole õigustatud.

T. Kalbus (töer): Austatud Riigikogu liikmed! Enne kui vastaksin härra Klesment'ile, mida mina ja rkl. Juhkam tahame kindlaks teha, teen mõne märkuse härra Rei etteheite puhul. Härra Rei tähendas, et mina olevat kohtuministrina härra Tõnisson'i kabinetis sel ajal, kui ministeriumide korraldamise seadus vastu võeti ja Riigikogus selle seaduse üle läbirääkimisi peeti, teist seisukohta kaitsnud kui nüüd. Pean tähendama, et valitsuse liikmena olen kaitsnud alati valitsuse seisukohti, olen seda teinud härra Tõnisson'i kabinetis, ja kui olin kohtuministriks härra Rei valitsuse ajal, kaitsesin ka valitsuse seisukohti. Valitsuse seisukohad võivad lahku minna üksikute rühmade seisukohtadest, ja kui valitsuse liige kaitses mingit seisukohta, siis mitte üksiku rühma, vaid valitsuse oma. Nii on see etteheide minu kohta aluseta.

Teiseks tahaksin tõsiolude jaluleseadmiseks kõnelda paar sõna sellest, kuidas oli lugu selle seaduseelnõu III lugemisel üldkomisjonis, eriti sellepärast, et härra Rei ei viibinud seaduseelnõu III lugemisel ja ei tea ka seepärast, kuidas ma hääletasin. Nimelt aruandja härra Klesment tegi ettepaneku, et määrata 1. aprill 1932 selle seaduse kestuse tähtajaks, milleks

peavad koosseisud esitatud olema. Ma võtsin sõna ja näitasin, et see tähtaeg on õnnetu, et sellel mingit mõtet ei ole seepärast, et 1932. a. kevadel on valimised, ja siis ei või ükski seaduseelnõu enam seaduseks saada — needsamad põhjendused, mis härra Rei ette tõi — ja näitasin, et see tähtaeg on vastuvõtmatu, ja ei saa hääletada selle eelnõu poolt. Neid seletusi ära kuulates tegi rkl. Jõeäär ettepaneku, võtta tähtajaks 15. oktoober 1931. Siis on valitsusel 7 kuud koosseisude esitamiseks. Riigikogu tuleb sügisel kokku ning võib rahulikus õhkkonnas selle seaduse vastu võtta enne jõuluid; kevadel aga tulevad valimised, kus rahulikku õhkkonda enam ei ole. Selle ettepaneku poolt ma hääletasin, kuna teisi ettepanekuid ei olnud. Need olid motiivid, kuidas ma komisjonis hääletasin. Tähendab, ma ei hääletanud seaduse vastu sel juhul.

Nüüd paar sõna selle kohta, mida tahame härra Juhkam ja mina. Meie ei ole seaduse vastu; ei ole ka seda, nagu ei usaldaks meie valitsust, vaid mina isiklikult olen arvamisel, et koosseise saab palju paremini valitsus korraldada kui Riigikogu, seepärast pooldan ma seda seadust. Aga vaadake, mina ja Juhkam tahame, et sotsialistid ka kaitseksid seda valitsusele volituse andmise seadust. Möödunud ajal iga korralduse kohta, mis valitsus on teinud, on sotsialistid arupärimisega tulnud või mõnel muul parajal juhul öelnud, vaadake, nii see valitsus on ja nii ta teeb, kui kõikuval jalal on ametnikud, nagu linnud okstel. Sotsialistid on varemalt avalikult eitanud seda seadust, nüüd aga, kui nad valitsuses, on nad oma põhimõtted unustanud ja jaatavad seda, mida nad varemalt eitasid. Ma usun, et teie valitsus igavene ei ole, ja igavesti ei ole tulnud meil opositsiooni jääda, võibolla saame siis neid stenogramme ja jutte uuesti lugeda ja meelde tuletada, et teie valitsusele sel korral asjata etteheiteid ei tee. Põhimõttelikult ma ei ole selle seaduse vastu.

Vaheaeg kl. 19.05 min.—kl. 19.23 min.

J. K l e s m e n t (stp, fakt. märk.): Faktilise õiendusena oleks järgmist tähendada. Rkl. härra Kalbus teatas siit, et tema ja temaga ühes ka tööerakonna rühm on selle seaduseelnõu poolt, ja nad ei taha sellele vastu vaielda. Kuid komisjonis räägiti teist keelt. Üldkomisjoni koosolekul 6. märtsil s. a., pr. nr. 163, teatas härra Juhkam, et „tuleks kord lõpp teha valitsuse volitustele“. Samuti teatas rkl. Kalbus, et ta seaduseelnõu vastu on, ja nii II kui ka III lugemisel hääletas vastu. Kuid nüüd on vahepeal tööerakonna rühm

seisukoha muutnud selle seaduse kasuks. Igatahes ma konstateerin seda, et komisjonis teatasid tööerakonna esindajad, et nad täiel määral on seaduseelnõu vastu.

O. K a s k (töer): Mul ei oleks õieti tarvis olnud sõna võtta, sest meie rühma liikmed, kes üldkomisjonis olid, on seda asja juba puudutanud. Küsimus on väga lihtne, aga ta tehakse nii keeruliseks. Nimelt kui härra Kalbus siin seletas selge sõnaga, mis põhjusel ta seaduseelnõu vastu oli, siis katsutakse seda võõriti tõlgitseda. On selge, et tähtaeg ei ole vastuvõetav. (V a h e l h ü ü e.) — On selge, et eelnõu on tarvis parandada. Elu areneb edasi, igal valitsusel on tarvis koosseise koondada, ja nagu näha, meie tulud ei laeku sel määral, kui ette nähtud, üldine rahva sissetulek väheneb, ja on selge, et valitsuseaparaat on suur, ja et eelarve kokkuseadmise juures on suured raskused. Seepärast on loomulik, et ametkonda tuleb koondada. Kui iga valitsus on sunnitud sedategema, siis on see loomulik, kui ka praegune valitsus seda teeb. Kui järgmisel aastal tuleb uus valitsus, siis on ka tema sunnitud seda tegema. Nii et meie ei vaidle selle seaduseelnõu vastu, mille iga valitsus peab esitama, aga küsimus on selles, nagu ma juba ütlesin, et seda natukene kinni naelutada, sest meil on heameel näha, et sotsialistid praegusest olukorrast täiel määral aru saavad, et iga valitsus on sunnitud koosseisude koondamisi ette võtma j.n.e. Kui tuleb ette jälle säärane asi, et sotsialistid ei ole valitsuses, vaid vastasrinnas, arvan, et ka siis peetakse nendest seisukohtadest kinni ja saadakse sellest aru ja ei tehta niisugust kihutusetööd väljaspool Riigikogu ajakirjanduses j.n.e. Varemalt on iga valitsuse sammu juures tehtud kihutusetööd. On öeldud, et ametnikud on oksa peal, mingi kirves või muu terav asi seisab nende pea kohal, ja nad ei tea, mis nendest homme saab. Kui praegune valitsus tahab tähtaega, siis on meie poolt soovitud, et see oleks kaks aastat, aga mitte järgmiste valimiste eel. Ühe aastaga praegune valitsus ei saa seda otstarbekohaselt esitada. (V a h e l h ü ü e.) Miks meie ei peaks siin sotsialiste toetama. Aga härra Rei tuleb siin õpetama, kuidas peaks opositsiooni tegema. See on asjata. Meie teame ise, kuidas opositsiooni teeme, ja täna meie ei tee teile opositsiooni, sest nagu ma ütlesin, hääletame selle seaduseelnõu poolt ja leiame, et see on tarvilik. Aga ütlen, et see tähtaeg, nagu komisjoni poolt on esitatud, ei ole otstarbekohane. See on vastuvõtmatu. Teie võite selle määrata, aga ma ei usu, et see oleks otstarbekohane riiklikust seisukohast ja

valitsemise seisukohast. Pärastpoole aga tuleb võibolla ikka jälle muutmise-ettepanekuid, nii et see palju ei aita. See küsimus iseenesest on väga lihtne, selle juures ei ole tarvis palju vaielda, aga üht pean tähendama, et meie rõõmustame selle üle, et sotsialistid tunnistavad ja pooldavad seda, et ka ametkonnas on igal valitsusel tarvilik koondamisi ette võtta.

Seaduseelnõu võetakse vastu I lugemisel.

6. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku määramine.

Majanduseminister M. Punga ettepanekul otsustatakse lõpetada käesolev koosolek ja pidada järgmine koosolek 10 minutit pärast käesoleva koosoleku lõppu. (Päevakord vaata 127. koosoleku otsuste protokoll, lisa nr. 3.)

Juhataja: Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.30 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).

